Μια κριτική που δεν γράφτηκε ποτέ

Γράφω σχεδόν τριάντα χρόνια και ακόμα αναρωτιέμαι γιατί το κάνω. Ξέρω γιατί ξεκίνησα: αναζητούσα τομέα πνευματικής δραστηριότητας μετά από τη διακοπή της κύριας μου απασχόλησης σε μια προηγούμενη φάση της ζωής μου, της επιστημονικής έρευνας (ελπίζω να μην ακούστηκε κάποιος στόμφος, απλά μια γλωσσολογική διατριβή άφησα ανολοκλήρωτη). Ξέρω γιατί συνέχιζα: επειδή οι συντάκτες μου, πρώτα στο «Εμπρός» και μετά, για είκοσι πέντε σχεδόν χρόνια, στον «Φιλελεύθερο», δεν με σταμάτησαν και συνέχιζαν να δέχονται τα κείμενά μου (κι αυτό και μόνο αυτό, με έκανε «αρμόδια»). Όμως αυτές μάλλον δεν είναι απαντήσεις στο βασικό «γιατί». Το ποσοστό προσωπικής φιλοδοξίας δεν είναι ψηλό, κάτι που συχνά στη ζωή μου λειτούργησε αρνητικά. Αν μιλήσω για κέρδη, το μεγαλύτερο είναι η πλήρης ενσωμάτωση της θεατρικής παραγωγής του τόπου στην προσωπική μου ζωή- έχω τόσο θέατρο όσο χρειάζομαι για να λειτουργήσει ως αντίβαρο στην ανία της καθημερινότητας και στην υπαρξιακή ανασφάλεια. Έχω και μια τάση να αναλύω τις όποιες εμπειρίες μου ως αναγνώστη, ακροατή, θεατή… Αν θεωρώ το «έργο» των όσων ασκούν αυτή την παρασιτική λειτουργία της κριτικής της όποιας τέχνης, κοινωφελές; Ναι. Όχι. Δεν ξέρω. Εν μέρει. Το «ναι» ενισχύεται, όταν βλέπω τους θεατές να λένε μονολεκτικά «συγχαρητήρια» στους συντελεστές μετά από την παράσταση, όπως «να ζήσετε» σε νεόνυμφους, και αισθάνομαι (ή φαντάζομαι) ότι κάτι αναλυτικότερο ίσως θα ενδιέφερε και τους μεν και τους δε.

Προς τι αυτή η συνέντευξη στον εαυτό μου; Είχα αφορμή γι' αυτή την απόπειρα ενδοσκόπησης. Έλαβα γράμμα από ένα γνωστό άνθρωπο του θεάτρου. Διά χειρός, όχι του ιδίου. Πριν από την έναρξη μιας παράστασης για την οποία δεν θα γράψω κριτική, εξ ου και ο τίτλος του σημειώματός μου. Στην επιστολή με παρακαλούσε να σταματήσω να ασχολούμαι με το υπό τη διεύθυνσή του θέατρο. Ως θεατής θα είμαι «περισσότερο από ευπρόσδεκτη» ενόσω δεν θα γράφω κριτικές. Ο λόγος: περισσότερες κριτικές που έχω γράψει για τις παραγωγές του εν λόγω θεάτρου είναι αρνητικές, όπως λέει η επιστολή, «σε βαθμό που εγείρονται ερωτηματικά».

Πρώτον, δέχομαι τους όρους του αποστολέα. Χαίρομαι ότι η τιμωρία μου δεν είναι η απαγόρευση να παρακολουθώ τις παραστάσεις που σκηνοθετεί ο ίδιος είτε άλλοι στο θεατρό … του; Παρεμπιπτόντως, η παράσταση για την οποία θα έγραφα σήμερα και τώρα δεν μπορώ, τη σκηνοθέτησε άλλος σκηνοθέτης, όχι ο αποστολέας. Θέλω να δω κι άλλες παραστάσεις εκεί, όπως έκανα τόσα χρόνια ανελλιπώς, από τότε που ιδρύθηκε αυτό το θέατρο. Δεύτερον, εγώ δεν θα μπορούσα να κρατήσω τέτοια στατιστική, χωρίζοντας τις κριτικές μου σε αρνητικές και θετικές. Όλες ήταν ανταπόκριση ενός θεατή στα όσα έβλεπε σε κάθε παραγωγή, πάντα με βάση τη διαμορφωμένη αισθητική μου (πώς αλλιώς;), με τη διαφορά ότι η γνώμη μου δημοσιεύεται. Είναι όμως δυνατό αυτό και μόνο, δηλαδή η δημοσιοποίηση της άποψής μου, να μπορεί να ζημιώσει το συγκεκριμένο θεατρικό σχήμα; Να αποτρέψει το κοινό να δει κάποια παράσταση, τη στιγμή που, όπως αναφέρεται στην επιστολή, υπάρχουν «θετικότατα σχόλια του θεατρόφιλου κοινού για τις παραγωγές του». Δεν υπήρξα μέλος κάποιας επιτροπής που αποφασίζει για την επιχορήγηση θεατρικών σχημάτων, δεν παρατήρησα ποτέ οι κριτικές μου να λαμβάνονται υπόψη σε κανένα κέντρο λήψης αποφάσεων για επιχορήγηση ή για επιλογή συμμετοχής, κ.λπ.

Άρα δεν μπορώ να αισθανθώ ενοχή για την πρόκληση αυτού του είδους ζημιάς. Κανείς και πρώτη απ' όλους εγώ, δεν πιστεύει ότι υπάρχουν στον χώρο του κυπριακού θεάτρου influencers οι οποίοι μπορούν να αλλάξουν τη ροή των θεατών και να πλήξουν κάποιο σχήμα οικονομικά. Όπως φαίνεται όμως, πρέπει να νιώθω ενοχή για το τραύμα που προκάλεσα στον ίδιο τον καλλιτέχνη. Πιο πάνω ονόμασα την ασχολία με την κριτική παρασιτική ή πιο ευγενικά, δευτερογενή. Απολογούμαι για το κοινότοπο, αλλά αν δεν υπήρχε τέχνη, δεν θα υπήρχε η κριτική της. Ο κάθε ικανός να δημιουργεί καλλιτέχνης προκαλεί σε μας, τους μη, μείγμα δέους, φθόνου, κατανόησης, σεβασμού, μέχρι συμπόνιας. Επιστρατεύω την κατανόηση για να αντιμετωπίσω την πράξη του αποστολέα, η οποία μαρτυρεί το πληγωμένο εγώ του. Για να ζητήσει να σταματήσω να γράφω για το σχήμα του οποίου ηγείται και με το οποίο ταυτίζεται, παρότι πρόκειται για ομάδα, σημαίνει ότι το θέμα εκλαμβάνεται και αντιμετωπίζεται από εκείνον ως πολύ προσωπικό. Μόνο με το βάθος του τραύματος μπορώ να εξηγήσω την αναφορά στα «ερωτηματικά που εγείρονται». Αναρωτιέμαι ποιες είναι οι πιθανές απαντήσεις, ποια κρυφά κίνητρα μπορώ να έχω ή ποιανού τα συμφέροντα μπορεί να εξυπηρετώ;

Σ' ό,τι αφορά την κριτική που δεν γράφτηκε, κρίμα είναι, επειδή η παράσταση άξιζε σοβαρής συζήτησης σ' όλα τα συνθετικά της μέρη.